



Đại sứ quán Hợp chủng quốc Hoa Kỳ
Phòng Thông tin – Văn hóa
6 Ngọc Khánh Street, Hà Nội, Việt Nam
Điện thoại: 84-4-8314580; Fax: 84-4-8314601
Email: irchano@pd.state.gov
<http://vietnam.usembassy.gov>

Tạp chí Điện tử của Bộ Ngoại giao Hoa Kỳ
Chương trình Nghị sự Chính sách Đối ngoại Mỹ
Tập 8, Số 1, tháng 8/2003

CHỦ NGHĨA QUỐC TẾ MỸ

LIÊN HỢP QUỐC VÀ NGOẠI GIAO ĐA PHƯƠNG CỦA MỸ: NHỮNG NGUYÊN TẮC VÀ ƯU TIÊN VÌ MỘT THẾ GIỚI TỐT ĐẸP HƠN

Kim R. Holmes
Trợ lý Ngoại trưởng phụ trách về Các vấn đề Tổ chức Quốc tế

Theo Kim Holmes, hoạt động của Mỹ trong Liên Hợp Quốc dựa trên ba nguyên tắc. Ông nói rằng Mỹ cố gắng: làm cho tổ chức này xứng đáng với “tâm nhìn của những nhà sáng lập ra nó”; có được chủ nghĩa đa phương hiệu quả và chú trọng kết quả chứ không phải là “những tuyên bố trống rỗng”; và đảm bảo “quản lý tốt nguồn lực của Liên Hợp Quốc”.

Các nước trên thế giới đang sống trong một kỷ nguyên đầy hứa hẹn dựa trên tự do chính trị, tự do thị trường, công nghệ và thương mại và quan hệ hòa bình giữa các cường quốc. Thời đại của chúng ta còn là thời đại của những vấn đề nan giải và những hiểm họa leo thang do cả tự nhiên và con người gây ra. Các dịch bệnh như HIV/AIDS gây ra đau khổ và chết chóc cho hàng triệu con người, đe dọa toàn bộ các xã hội. Quá nhiều đồng loại của chúng ta đang sống dưới những chế độ độc tài và tham nhũng, những chế độ từ chối dành cho họ những quyền cơ bản nhất và cơ may về một tương lai tốt đẹp hơn.

Cuối cùng, mối đe dọa lớn nhất của thời đại chúng ta là bọn khủng bố và bạo chúa vốn lo sợ bước tiến của tự do và âm mưu phá hoại những xã hội mở cửa vun đắp lên sự tự do đó. Chúng đã giết hại rất nhiều người vô tội ở khắp mọi nơi trên thế giới. Chúng tìm kiếm vũ khí hóa học, sinh học và hạt nhân để giết người hàng loạt và hủy hoại tất cả những gì mà đàn ông và phụ nữ thiện chí trên thế giới này ấp ủ.

Những mục tiêu bao trùm của chính quyền này là nhằm đối phó với những thách thức chủ yếu trong chính sách đối ngoại của thời đại chúng ta, đồng thời giúp nhiều người hơn nhận thức được về tự do và những món quà do dân chủ mang lại. Chúng tôi coi ngoại giao đa phương đóng vai trò then chốt trong nỗ lực này. Dù là ở Liên Hợp Quốc, Tổ chức Các nước châu Mỹ, Diễn đàn Hợp tác Kinh tế châu Á-Thái Bình Dương, hay một trong nhiều tổ chức quốc tế khác mà Mỹ tham gia, các nhà ngoại giao của chúng ta đều nỗ lực hợp tác với các nước khác để tìm ra giải pháp cho các vấn đề trong thời đại chúng ta. Như Tổng thống Bush đã tuyên bố: “Đây là chương trình nghị sự của nước Mỹ trên thế giới - từ việc đánh bại khủng bố, đến giảm bớt bệnh tật và đói nghèo, đến việc mở rộng tự do con người. Chúng tôi hoan nghênh và chúng tôi cần sự giúp đỡ, tư vấn và hiểu biết của bạn bè và đồng minh”.

Chính quyền Bush quan niệm rằng chủ nghĩa đa phương hiệu quả phải luôn có một mục tiêu khả thi, xứng tầm và rõ ràng. Chủ nghĩa đa phương không chỉ dừng lại ở những mục tiêu cao cả; nó còn phải tìm ra những hành động thực tế với những kết quả có thể đạt được nhằm giải quyết những vấn đề lớn của thời đại. Sự đồng thuận được đề cao và sẽ rất hữu ích. Nhưng việc đạt được sự đồng thuận không nên làm phương hại đến các kết quả vốn rất cần thiết đối với những người dân bình thường trên thế giới để có được hòa bình và an ninh, sức khỏe và cơ hội phát triển kinh tế, tự do và phẩm giá mà họ cần.

Không phải mọi thành viên của mọi tổ chức quốc tế đều nhất trí về mọi vấn đề trong mọi thời điểm. Tuy nhiên chúng tôi cho rằng các thành viên của Liên Hợp Quốc có nghĩa vụ với nhau là phải nỗ lực thiện chí để đạt được một sự thỏa thuận phù hợp với lợi ích và nguyên tắc cao hơn. Hoa Kỳ đã có thái độ như vậy trong rất nhiều vấn đề, ví dụ như đã nỗ lực hết mình trong Hội đồng Bảo an để đạt được sự nhất trí đối với các vấn đề còn đang tranh cãi.

Năm ngoái, bất chấp những nỗ lực mạnh mẽ của Mỹ, Hội đồng Bảo an đã không thể nào giải quyết được những bất đồng về việc cần phải sử dụng vũ lực để buộc Iraq phải tuân thủ những nghĩa vụ quan trọng của mình. Nhưng trước cuộc chiến tranh mới đây và sau đó, Hoa Kỳ đã thành công trong việc hợp tác với các thành viên Hội đồng Bảo an khác để đạt được sự phê chuẩn những nghị quyết quan trọng nếu có thể.

Thứ nhất, Nghị quyết 1441 (ngày 8 tháng 11 năm 2002) yêu cầu Iraq chấm dứt việc vi phạm các nghĩa vụ quốc tế hoặc là phải chịu những hậu quả nghiêm trọng. Thứ hai, Nghị quyết 1483 (ngày 22 tháng 5 năm 2003) sau khi giải phóng Iraq đã dỡ bỏ lệnh trừng phạt kéo dài một thập kỷ của Liên Hợp Quốc đối với nước này; công nhận quyền lực của quân Liên minh ở đó cho đến khi thành lập được một chính phủ đại diện được quốc tế công nhận; và khẳng định vai trò then chốt của Liên Hợp Quốc trong việc hợp tác với quân Liên minh để giúp đỡ nhân dân Iraq xây dựng một tương lai tốt đẹp hơn.

Hoa Kỳ nỗ lực cho hành động có hiệu quả của Hội đồng Bảo an khi có thể. Hoa Kỳ cũng đầu tư những nguồn lực tài chính khổng lồ cho một loạt các cơ quan của Liên Hợp Quốc để giúp đỡ các quốc gia khắp nơi bằng nhiều cách, từ việc cung cấp lương thực xóa đói, thiết lập một hệ thống cảnh báo sớm về thiên tai bảo vệ tính mạng con người, hay thậm chí giúp duy trì hệ thống bưu chính quốc tế hoạt động trôi chảy vì mọi quốc gia đều phụ thuộc vào hệ thống này trong thế giới liên kết chặt chẽ của chúng ta.

CÁC NGUYÊN TẮC

Liên Hợp Quốc và nhiều cơ quan chuyên trách đã đạt được nhiều thành công. Họ cũng gặp phải những thất bại. Hoa Kỳ mong muốn Liên Hợp Quốc đạt được nhiều thành công hơn và ít thất bại hơn. Có ba nguyên tắc chỉ đạo sự tham gia của Mỹ trong Liên Hợp Quốc và nói rộng hơn là chỉ đạo chủ nghĩa đa phương:

Nguyên tắc số 1: Chúng tôi muốn Liên Hợp Quốc đáp ứng được tầm nhìn của những người sáng lập, kêu gọi tất cả các quốc gia thành viên đóng góp vào hòa bình và an ninh quốc tế và giúp người dân có được tự do, sức khỏe và cơ hội phát triển kinh tế. Người Mỹ mong muốn hệ thống Liên Hợp Quốc thành công và những nhà lãnh đạo phải đảm bảo hệ thống này tuân thủ tầm nhìn đó, dù cho mục tiêu cụ thể là buộc Iraq chấp hành những nghĩa vụ của Hội đồng Bảo an, thúc đẩy hòa bình và dân chủ ở Đông Timor, hay giúp chặn đứng dịch bệnh toàn cầu như SARS.

Chính sách của Chính quyền Bush trong phiên họp mới đây nhất của Ủy ban Liên Hợp Quốc về Nhân quyền đã phản ánh cách tiếp cận chú trọng kết quả này. Khi chúng tôi tuyên bố phản đối Lybi - một trong những nước vi phạm nhân quyền tồi tệ nhất trên thế giới – làm Chủ tịch Ủy ban, chúng tôi đã ủng hộ những nguyên tắc cơ bản của Liên Hợp Quốc và Tuyên bố Chung về Nhân quyền. Khi chúng tôi nỗ lực cải tổ tổ chức gặp nhiều khó khăn này hiện nay, mục tiêu của chúng tôi là giúp tổ chức này phát huy tiềm năng của mình và trở thành một chỗ dựa cho hàng triệu đàn ông, phụ nữ và trẻ em trên địa cầu bị tước đi các quyền bất di bất dịch về dân sự và chính trị. Một Ủy ban Nhân quyền đúng nghĩa sẽ tìm thấy thái độ thiện chí của nhiều người Mỹ và các dân tộc khác trên thế giới.

Nguyên tắc số 2: Chúng tôi tìm kiếm chủ nghĩa đa phương hiệu quả. Ngoại giao đa phương phải đạt được những kết quả ngoài những tuyên bố trống rỗng; nó phải thực sự thúc đẩy hòa bình, tự do, phát triển bền vững, sức khỏe và viện trợ nhân đạo vì lợi ích của những người dân thường trên mọi châu lục. Khi các tổ chức của Liên Hợp Quốc hoạt động tốt thì Hoa Kỳ sẽ nhiệt tình tham gia. Nếu họ không làm được tốt thì Hoa Kỳ cũng buộc phải nói như vậy và tin rằng các nước khác cũng có thái độ như vậy. Do đó, khi Hoa Kỳ hành động tự vệ khi cần thiết thì nước này sẽ không ngần ngại hợp tác với Hội đồng Bảo an nếu hành động tập thể là khả thi và đúng đắn để ngăn chặn bạo lực và thúc đẩy tự do.

Nguyên tắc số 3: Chúng tôi mong muốn việc quản lý tốt các nguồn lực của Liên Hợp Quốc. Một tổ chức Liên Hợp Quốc hiệu quả phải biết dùng nguồn lực của mình một cách khôn khéo. Những đối tượng được hưởng lợi từ các chương trình phải thực sự được hưởng lợi. Hoa Kỳ sẽ phối hợp với các quốc gia thành viên khác đảm bảo việc quản lý và tài trợ hiệu quả cho các cơ quan và chương trình của Liên Hợp Quốc. Chúng tôi sẽ tiếp tục thúc đẩy cải tổ giúp Liên Hợp Quốc có năng lực và hiệu quả hơn.

CÁC ƯU TIÊN

Ba nguyên tắc trên của Mỹ khi tham gia vào Liên Hợp Quốc sẽ dẫn đến việc hình thành năm ưu tiên của Mỹ:

Ưu tiên số 1: Giữ gìn hòa bình và bảo vệ người vô tội bị đe dọa bởi chiến tranh và sự bạo ngược. Đó là những thách thức chính mà các thành viên của Liên Hợp Quốc phải đối phó nếu tổ chức này muốn thành công. Bọn khủng bố, những kẻ phổ biến vũ khí và những kẻ độc tài hiếu chiến như Saddam Hussein – vốn từng tấn công các quốc gia láng giềng – đe dọa đến an ninh quốc tế. Vì vậy, trong năm tới, Hoa Kỳ sẽ phấn đấu:

- Tăng cường tính hiệu quả của Hội đồng Bảo an trong việc đối phó với các mối đe dọa đối với hòa bình và an ninh quốc tế, đặc biệt là nguy cơ khủng bố hay các chế độ bất hảo phát triển vũ khí hủy diệt hàng loạt.
- Xây dựng năng lực cho các thành viên của Liên Hợp Quốc để đánh bại khủng bố.
- Đảm bảo chia sẻ gánh nặng bình đẳng và hoạt động gìn giữ hòa bình hiệu quả hơn nhằm chấm dứt đổ máu và thảm họa nhân đạo, đặc biệt ở châu Phi là nơi mà Liên Hợp Quốc đang tham gia một cách rất tích cực.
- Thúc đẩy giải pháp hòa bình giữa Ả-rập và Israel để thực hiện mong muốn của Tổng thống Bush về việc chấm dứt khủng bố và một nước Palestine dân chủ và Israel chung sống hòa bình ở Trung Đông. Chúng tôi sẽ tiếp tục hợp tác với Liên Hợp Quốc thông qua Nhóm Bộ tứ để thực hiện những mục tiêu này, đòi hỏi việc tham gia đầy đủ và đối xử bình đẳng với Israel trong tất cả các diễn đàn của Liên Hợp Quốc, vì hiện nay nước này không có được những điều mà nó xứng đáng được hưởng.

Ưu tiên số 2: Chủ nghĩa đa phương phục vụ cho dân chủ, tự do và quản lý nhà nước hiệu quả. Những mục tiêu này phải định hướng cho hầu hết mọi hoạt động của Liên Hợp Quốc. Tại Hội nghị Quốc tế năm 2002 về Tài trợ vì Phát triển ở Monterrey, Mexico và tại Hội nghị Thượng đỉnh Thế giới về Phát triển Bền vững ở Johannesburg, Nam Phi, chúng tôi đã buộc quốc tế phải chú ý tới thực tế là các chính phủ phủ nhận quyền tự do của công dân và lãnh đạo nhân dân nhưng không tôn trọng những nhu cầu cơ bản của họ thì thường để cho dân đói nghèo. Những chính phủ như vậy thường trở thành những nguồn gốc hàng đầu của bạo lực quốc tế. Tuy nhiên các nước dân chủ hóa và thể chế hóa pháp quyền trong nước đã tạo ra những điều kiện cần thiết cho phát triển kinh tế. Các nước này cũng trở thành nền tảng của một trật tự quốc tế hòa bình.

Do đó Hoa Kỳ đã ưu tiên đảm bảo tất cả các bộ phận của hệ thống Liên Hợp Quốc thừa nhận rằng thúc đẩy tự do, pháp quyền và quản lý nhà nước tốt là không thể tách rời các nhiệm vụ của mình. Vì vậy Hoa Kỳ sẽ vẫn ủng hộ mạnh mẽ những nỗ lực của Liên Hợp Quốc nhằm giúp các nền dân chủ non trẻ tổ chức bầu cử, đào tạo thẩm phán, thúc đẩy pháp quyền và giảm tham nhũng.

Ưu tiên số 3: Giúp đỡ các quốc gia và cá nhân đang gặp khó khăn. Hoa Kỳ thường hoan nghênh việc Liên Hợp Quốc cung cấp cứu trợ nhân đạo cho những người gặp khó khăn. Chúng tôi tiếp tục là nước đi đầu hỗ trợ các chương trình của Liên Hợp Quốc như xóa đói giảm nghèo, hỗ trợ người tị nạn và chống lại dịch bệnh HIV/AIDS và các bệnh truyền nhiễm khác. Chúng tôi dự kiến vẫn là nhà tài trợ lớn nhất cho Chương trình Lương thực Thế giới và đã đóng góp riêng trong năm 2002 là 929 triệu đô-la Mỹ. Chúng tôi hy vọng rằng các nước khác sẽ tiếp tục cùng với chúng tôi tài trợ cho những nỗ lực quan trọng như thế của Liên Hợp Quốc.

Ưu tiên số 4: Thúc đẩy phát triển kinh tế chú trọng kết quả. Tại Hội nghị Monterrey năm 2002 về Tài trợ vì Phát triển và Hội nghị Thượng đỉnh Johannesburg về Phát triển Bền vững, Hoa Kỳ đã giúp đạt được sự nhất trí quốc tế về những yếu tố tạo nên tăng trưởng kinh tế ở các nước đang phát triển. Phát triển bền vững xuất phát từ việc phối hợp với các động lực thị trường chứ không phải là chống lại chúng và tạo cho người dân sự tự do kinh tế và pháp quyền. Những năm qua đã cho thấy hỗ trợ tài chính nước ngoài có thể thúc đẩy tăng trưởng nếu và chỉ nếu chính phủ các nước đang phát triển có những cải cách cần thiết trong nước trước tiên.

Hoa Kỳ hiện đang phối hợp với các thành viên khác của Liên Hợp Quốc để đảm bảo rằng các cơ quan như Chương trình Phát triển của Liên Hợp Quốc và Chương trình Môi trường áp dụng các nguyên tắc Monterrey trong mọi hành động của mình. Chúng tôi cũng đang cố gắng nâng cao nhận thức quốc tế về vai trò tích cực của công nghệ sinh học trong việc thúc đẩy phát triển kinh tế và an ninh lương thực tại các khu vực nghèo nhất trên thế giới.

Ưu tiên số 5: Thúc đẩy cải tổ và kiểm soát ngân sách của Liên Hợp Quốc. Tập trung vào các nhiệm vụ chính, đáp ứng những mục tiêu cơ bản và sử dụng khôn khéo đóng góp của các thành viên sẽ không những cải tiến các thể chế của Liên Hợp Quốc mà còn nâng cao uy tín và sự ủng hộ của Mỹ và các nước khác. Hoa Kỳ sẽ cùng các thành viên khác giúp Liên Hợp Quốc cải tổ các cơ quan hoạt động yếu kém và chấm dứt các chương trình không hiệu quả và lỗi thời. Hơn nữa, chúng tôi sẽ cố gắng đảm bảo chỉ có những nước tôn trọng những lý tưởng cơ bản của Liên Hợp Quốc mới đóng vai trò lãnh đạo.

Kết luận

Chủ nghĩa đa phương phục vụ cho tự do, phát triển bền vững, nhân dân mạnh khỏe và nền hòa bình bảo đảm: Đó là mục tiêu của Tổng thống George W. Bush. Đó là mục đích của Ngoại trưởng Colin

L.Powell và các nhà ngoại giao Mỹ theo đuổi hàng ngày với các nước khác ở nhiều cuộc hội họp khác nhau. Dù cho mục tiêu của chúng tôi là mở rộng tự do, khuyến khích tăng trưởng kinh tế, đấu tranh chống các bệnh chết người, hay giành lấy hòa bình, thì chúng tôi đều phải thừa nhận rằng việc đạt được mục tiêu này sẽ tùy vào thành công của các mục tiêu kia. Mỗi khát vọng nếu cùng được thúc đẩy một lúc sẽ hỗ trợ cho nhau và tạo ra một vòng tròn tốt đẹp. Nếu Hoa Kỳ và các nước khác cùng nhau theo đuổi kế hoạch chủ nghĩa đa phương mang tính xây dựng này thì chúng ta có thể cải thiện cuộc sống của đàn ông, phụ nữ và trẻ em bình thường trên toàn thế giới. Tổng thống Bush và Ngoại trưởng Powell tin tưởng rằng bằng sự thiện chí và nỗ lực của mình, chúng ta có thể thành công.

Toàn văn bài viết bằng tiếng Anh có trên Internet tại:

<http://usinfo.state.gov/journals/itps/0803/ijpe/pj81holmesun.htm>